

Parels

Haar stralende blik is de diamant,
Haar onschuld het parelcollier;
Die sieraden brengt een Amerikaanse bruid
Als cadeau voor haar bruidegom mee.

– uit de bloemlezing *The Young Ladies' Offering*,
auteur onbekend

I

ALS ZE HAAR VROEGEN naar de Vanderbilts en de Belmonts, hun feesten en hun stroomtochten, de villa's en de bals, de rechtszaken, het verraad en de ruzies – als ze Alva vroegen waarom ze al die extreme dingen had gedaan, antwoordde ze dat het allemaal heel eenvoudig was begonnen: er was eens een wanhopige jonge vrouw wier moeder was overleden en wier vader zijn laatste dagen op aarde bijna net zo snel zag vervliegen als zijn fortuin. Het was de zomer van 1874. Ze was eenentwintig jaar oud, een rijpe vrucht die ongeplukt aan de tak hing te rotten.

‘Bij elkaar blijven, meisjes,’ riep mevrouw Harmon tegen de acht jongedames die de veilige omgeving van de twee koetsen verlieten en op de klinkers van de smalle straat stapten. De meisjes – voor de zekerheid gekleed in eenvoudige dagjaponnen en onopgesmukte hoeden – klitten als schichtige jonge eendjes voor de deur van de huurflat bij elkaar. De huizen waren hier benauwend dicht op elkaar gebouwd, en op deze warme middag stonk het hevig naar de aangekoekte paardenmest op de straat. In de steegjes lagen vuile, gescheurde matrassen, kapotte meubels en roestige blikken. Er hing rook van kolenkachels in de windstille lucht. Van Broome Street tot aan Grand hingen armoedige lijntjes met futloos wasgoed tussen de vensterbanken. Zelfs de gebouwen leken van ellende een beetje te zijn doorgezakt.

‘Bij elkaar blijven?’ zei Alva's zus Armide. ‘Waar zouden we hier in vredesnaam naartoe kunnen lopen?’

‘Naar de hel,’ antwoordde Lydia Roosevelt. ‘Net als al die andere mensen in deze straat.’

Lydia, een telg van de familie Roosevelt uit Oyster Bay, was verwant aan een van de oprichtsters van de liefdadigheidsinstelling. Alva wist niet meer of die oprichtster nu een nicht of een tante van Lydia was, maar ze besloot er niet naar te vragen. Als ze dat wel deed, zou Lydia alle takken van de familiestamboom uit de doeken doen, en daar had Alva geen zin in.

Onder 'al die andere mensen' in de straat bevonden zich veel afgetobde meisjes en vrouwen die zwaarbeladen de huizen in en uit liepen, een paar oude mannen die op stoepjes of met hun rug tegen een muur zaten, en de vuilste kinderen die Alva ooit had gezien. De meeste kinderen speelden blootsvoets op straat.

Hadley Berg, die zich altijd spiegelde aan haar vriendin Lydia, merkte op: 'Tja, wat had je dan verwacht? Deze mensen zijn bij hun geboorte al inferieur aan ons.'

'Dat geloof je zelf niet,' zei Alva.

'Wat, dat ze inferieur aan ons zijn?' Hadley verschoof haar hoed om haar gezicht tegen de zon te beschermen. Ze wees op een jongetje met vettig haar en korstjes op zijn knieën, dat tussen zijn tanden pulkte en naar hen keek. 'Dat hun armoede van nature bij hen hoort?'

'Ja,' zei Armide. 'Bepaalde omstandigheden spelen ook een rol.'

Alva wierp haar een korte blik toe, want dat laatste beseften zij en haar zus maar al te goed. Als hun omstandigheden niet snel drastisch veranderden, zouden zij en hun twee jongere zusjes misschien ook in zo'n omgeving belanden. Dan moesten zij misschien ook verhuizen naar één kamer zonder stromend water, en hun behoefte doen in een schemerig steegje of op een open binnenplaats, waar iedereen hen kon zien. Ze moesten nu al hun voedsel rantsoeneren, minder vaak uitgaan en tevreden zijn met twee bedienden in plaats van negen, zoals vroeger. Voor de buitenwereld probeerden ze die bezuinigingen zo goed mogelijk te verbergen.

Onder het toezien van de wachtende meisjes gaf mevrouw Harmon aanwijzingen aan de koetsiers, die de manden van de koets haalden. In elke mand zaten twintig zakjes van neteldoek, die met twijndraad waren dichtgebonden. Elk zakje bevatte een stuk zeep, een boekje met eenvoudige, opbeurende gedichten, een lolly, vier penny's en een naaisetje met twee naalden, draad, spelden en een vingerhoed. De meisjes hadden de ochtend gebruikt om de zakjes te maken en gingen ze nu uitdelen aan kinderen die tot de armste van Manhattan behoorden:

vondelingen, weglopers, immigranten, wezen, straatschoffies, enzovoort. Mevrouw Harmon zei dat mensen die goed leerden naaien misschien wel tien dollar in de week konden verdienen. Zelfs het werk van een klein kind kon al twintig cent per dag opleveren, een bedrag dat net het verschil kon betekenen tussen een knorrende maag en een gevulde buik.

‘Je kunt de blanke kinderen schoonschrobben en naar school sturen, maar zelfs dan kun je van die jongens nog geen heren maken,’ zei Lydia. ‘Dat gaat gewoon niet. Zo heeft God hen niet geschapen.’

‘Als die mensen nu eens van de drank afbleven als ze in moeilijkheden raken...’ merkte Hadley op.

‘Dat is nu net het probleem,’ zei Lydia. ‘De Ieren komen bij wijze van spreken al dronken ter wereld. De Ierse mannen drinken alcohol bij alles wat ze doen, en zelfs de vrouwen zijn er uiterst gevoelig voor. Vorige week hebben we nog een drankzuchtige dienstmeid moeten ontslaan. Mijn moeder betrapte haar toen ze stomdronken zilveren bestek in haar zakken stond te proppen!’

‘Duitsers zijn al bijna net zo erg,’ zei Hadley.

‘Wij hadden vroeger inderdaad een vreselijke Duitse gouvernante,’ zei Armide.

‘Hadden? Verleden tijd? Wie geeft er nu dan les aan je zusjes?’ wilde Lydia weten.

‘Armide,’ antwoordde Alva. ‘Dat kan ze heel goed, en nu moeder er niet meer is, hebben de meisjes het liefst les van haar.’

‘Vier moederloze, ongetrouwde meisjes.’ Lydia schudde haar hoofd. ‘Wat een pech.’

‘Maar de joden zijn het ergst,’ vervolgde Hadley. ‘Niet qua drank, want volgens mij is alcohol tegen hun geloof, maar zij zijn stiekem en achterbaks. Uitgekookt.’

‘En blanke Amerikaanse christenen zijn zeker perfect,’ zei Alva.

Lydia hief haar ogen ten hemel. ‘We zeggen gewoon hoe de wereld in elkaar zit, Alva Smith. Als jij een betere opleiding had gehad, zou je misschien weten hoe dom je nu klinkt.’

Armide kwam tussen hen in staan. ‘Volgens mij is mevrouw Harmon klaar.’

‘Goed, meisjes.’ Mevrouw Harmon kwam naar hen toe. ‘Vergeet niet dat goede christenen ruimhartig zijn, zowel in daad als in woord.’ Ze gaf de jongedames opdracht groepjes van twee te maken en hun manden te pakken, en daarna zei ze: ‘Wij zijn ervan overtuigd dat ieder-

een zijn leefsituatie kan verbeteren, ongeacht de omstandigheden van zijn geboorte. Als we maar voldoende middelen en scholing tot onze beschikking krijgen, kunnen we allemaal keurige, verantwoordelijke burgers worden.’

‘Ja, mevrouw Harmon,’ klonk een koor van hoge meisjesstemmen.

Keurig en verantwoordelijk. Dat was misschien wel het hoogst haalbare voor Alva en haar zussen, tenzij een van hen een goed huwelijk sloot – geen geringe opdracht nu zich nog geen geschikte kandidaat had aangediend. Vanuit het Zuiden was hun gezin destijds naar New York gekomen, en nadat de Smiths de oorlogsjaren in Parijs hadden doorgebracht, waren ze teruggekeerd naar New York. Omdat het Zuiden door de oorlog in ongenade was gevallen, hadden Alva en haar zussen bij thuiskomst gemerkt dat ze niet goed genoeg meer waren voor de Knickerbockers, rijke heren wier families al vele generaties op Manhattan woonden, en dat ze niet belangrijk genoeg waren om de interesse te wekken van de nouveaux riches, die in groten getale naar New York kwamen om de maatschappelijke ladder te beklimmen. Ze moesten zich dus richten op de kleine markt ertussenin.

Zelfs dat had nog niets opgeleverd. Het probleem was heel simpel: er waren veel aardige, nette jongedames zoals zij, en sinds de oorlog waren er domweg veel minder heren met wie ze zouden kunnen trouwen. Gezien hun situatie was Alva schoorvoetend akkoord gegaan met een koppelpoging. Over een paar weken hoopte ze resultaat te boeken.

Mevrouw Harmon ging naar binnen. De jongedames liepen in een rijtje achter haar aan, waardoor ze even later allemaal in de benauwde, stinkende hal van de huurflat stonden. Binnen was het nog veel warmer dan buiten. Mevrouw Harmon bette haar nek en voorhoofd met haar zakdoek. Lydia Roosevelt drukte haar zakdoek tegen haar neus.

‘Als we efficiënt te werk gaan, hoeven we hier niet lang te blijven,’ zei mevrouw Harmon. Ze gebaarde dat Lydia en Hadley op de begane grond mochten beginnen en verdeelde de andere verdiepingen over de andere meisjes – hoe lager hun sociale rang, hoe hoger de verdieping. ‘Alva en Armide Smith, jullie nemen de derde verdieping,’ zei ze met een knikje in de richting van het donkere trappenhuis. ‘Afgesproken? Als jullie me nodig hebben, sta ik buiten.’

‘Wat een pech voor jullie,’ zei Lydia.

‘Zeg dat wel,’ zei Hadley. ‘Daar boven zitten de melaatsen en de idioten.’

‘Ook die verdienen onze hulp,’ zei Armide. Met een waarschuwend blik legde ze Alva het zwijgen op.

Alva liep met kordate passen de trap op. De anderen mochten niet de indruk krijgen dat ze gekrenkt was. Begane grond, derde verdieping – wat maakte het uit? Het verschil zat hem alleen maar in de omstandigheden. Niet in wezenlijke dingen.

Armide kwam achter haar aan. De geur van urine werd steeds sterker en bleef met de warme lucht in het trappenhuis hangen. Alva deed haar best om door haar mond te ademen. Ze hing haar mand aan haar arm, waardoor ze met beide handen kon voorkomen dat haar rokken over de vettige traptreden sleepten. Onder hen klopten de anderen al op deuren. ‘Goedemiddag, mevrouw...’

Hun instructies: twee meisjes op elke verdieping, stoppen bij elke deur, en dan *beleefd kloppen, zeggen wie je bent en informeren of er kinderen in de flat wonen. Als ze je binnenvragen: blijf in de deuropening staan en raak niets aan. Luizen en vlooiën kunnen springen!* Het was de bedoeling dat ze ieder kind tussen de zes en veertien jaar een zakje aanboden. Kinderen van veertien jaar en ouder moesten voor zichzelf zorgen. Op die leeftijd hadden ze misschien al inkomsten die konden voorkomen dat ze thuis werden weggehaald en in het Grand Central Depot op transport werden gezet om in een willekeurige uithoek van het land op akkerbouwbedrijven, ranches, plantages of in mijnen te gaan werken. Alva had gehoord dat sommige Zuidelijke families kinderen inzetten als vervanging voor de slaven, die sinds de oorlog vrije burgers waren geworden. Sommige meisjes werden naar de territoria in het westen gestuurd om het tekort aan echtgenotes op te heffen. In gedachten zag Alva hun vreselijke lot al voor zich: een weesmeisje, verbannen naar een ander deel van het land, uitgehuwelijkt aan een oude, pokdalige, pruimtabak kauwende keuterboer, gedwongen om voor dag en dauw op te staan om de geit of de koe te melken, een dreumes met een snotneus op een heup en een volgend kind op komst... Alva was blij dat Julia, haar jongste zus, vijftien jaar was.

Armide en Alva bereikten de schemerig verlichte overloop op de derde verdieping en bleven staan om op adem te komen. Er hing een vreemde, ijzerachtige geur in de lucht, scherp en indringend. Alva wilde er net een opmerking over maken toen ze naast de tweede deur een jonge vrouw zag liggen. Rond haar doorweekte rokken lag een plas bloed, zo donker dat hij wel zwart leek. Armide hapte naar adem, draai-

de zich om en rende de trap af, roepend dat mevrouw Harmon hulp moest gaan halen.

Alva knielde trillend bij de schouder van het meisje en pakte haar hand, die koel en slap aanvoelde. Ze keek naar de borstkas, die niet bevoog. Ze legde haar oor tegen de hartstreek en luisterde. Doodse stilte.

Toen Alva weer rechtop ging zitten, merkte ze dat haar handen beefden. Haar lichaam trilde zo hevig dat ze haar armen om haar bovenlijf sloeg en tegen haar ribben klemde.

Het meisje was dood. En ze moest bang zijn geweest en pijn hebben geleden.

Op een feestje dat Alva een paar jaar eerder had bijgewoond, had ze twee weldoorvoede, met parels en bont uitgedoste vrouwen van middelbare leeftijd horen praten over een recent uitstapje naar de Five Points-sloppenwijk:

Fascinerend, vond je niet?

Ja, weezinvekkend! Je zult toch zo leven – en dan waarschijnlijk nog jong sterven ook.

Tja, geen wonder. Uit zulke wijken wil je ook zo snel mogelijk weg!

Ze hadden gelachen om hun eigen grapjes. Alva had ook geglimlacht, omdat ze toen nog niet wist hoe smal de kloof tussen privilege en armoede kon zijn. Uit zulke wijken wil je ook zo snel mogelijk weg, haha.

Nu zat ze naast een dode jonge vrouw. Zou zij letterlijk doodsangsten hebben uitgestaan voordat ze stierf, of was ze opgelucht geweest dat haar beste kans op ontsnapping zich aandiende?

Er kwam iemand de trap oprennen.

‘Katie?’ zei een meisje dat onmiskenbaar op de dode leek. ‘O nee, nee, nee...’ Alva ging opzij toen het meisje knielde en de jonge vrouw aan haar schouders wilde optillen. ‘Katie, toe,’ zei ze. Het hoofd van de dode zakte achterover. In de ogen van het meisje verscheen paniek. ‘Ze zeiden dat iemand een dokter is gaan halen, maar dat kan nog uren duren. Waar komt al dat bloed vandaan? Wat kunnen we voor haar doen?’

‘Het is al te laat,’ zei Alva. ‘Ik vind het heel erg voor je. Ze ademde al niet meer toen ik... We waren te laat.’

‘Dat kan niet!’ riep het meisje uit. ‘Wat is er met haar gebeurd? Er was nog niets aan de hand toen ik vanochtend wegging.’

‘Ik vind het heel erg voor je.’

Er zat ongeveer vijftig cent in Alva’s handtas. Met trillende handen stak ze het meisje het geld toe. ‘Het is niet veel, maar...’

Haar hand werd weggeslagen. ‘Geld lost niks op.’

‘Het kan helpen om...’

‘Ik heb niks aan jullie soort. Ga weg,’ zei het meisje. Haar gezicht was rood en betraand. ‘Ga weg!’

‘Ik vind het heel erg,’ zei Alva nog een keer voordat ze het meisje achterliet, wachtend op hulp die niet zou baten. Terwijl ze wegliep, galmde het laatste deel van het gesprek door haar hoofd. Geld loste voor dat meisje inderdaad niets meer op, maar Alva deed een schietgebedje dat het voor haarzelf wél een uitweg was.